

Abstrakt

Rozprawa doktorska została poświęcona problemowi obcości. Jest to próba prześledzenia i całościowego opisu zmian zachodzących w dyskursie obcości w najnowszym dramacie polskim zarówno w mimetycznych tekstach fabularnych, jak i w sztukach napisanych w nurcie estetyki postdramatycznej. Reprezentacja obcości w dramaturgii polskiej po 1989 roku z jednej strony sięga do polskiej tradycji literackiej zakorzenionej w okresie Romantyzmu i odwołuje się do wygnaństwa, emigracji wewnętrznej i alienacji egzystencjalnej, z drugiej strony obcość pojawia się jako dyskurs uniwersalny, który rozszerza optykę narodową.

W pierwszej części pracy pod tytułem *Kategoria obcości i jej transformacje we współczesnym dyskursie humanistycznym* zostały opisane ujęcia teoretyczne zjawiska obcości, które są narzędziem do analizy współczesnych tekstów dramatycznych. Antropocentryczne myślenie magiczne i pogańskie, w którym obcość występowała jako kategoria negatywna, zostawiło wyraźny ślad w językowym obrazie świata, w przestrzennym układzie miast i wsi oraz w symbolice ludzkiego ciała. Praktyki naukowe poststrukturalizmu, dekonstruktywizmu i krytyki postkolonialnej przyczyniły się do rozbicia negatywnego kodu kategorii obcości. Obcy przestał być wizerunkiem, obrazem, stereotypem, a zaczął być postrzegany jako podmiot. Nurt filozofii dialogu otworzył wymiar etyczny wobec Obcych/Innych, którzy determinują istnienie wspólnoty. Dialog wskazuje na ambiwalencję Obcego, przedstawia możliwość przyjaźni, gościnności, pozbycia się lęków i fobii.

W części drugiej zatytułowanej *W poszukiwaniu tożsamości Obcego* zostały przeanalizowane współczesne dramaty polskie poświęcone problemowi obcości. Obcość w wymiarze „ja” odsyła do symbolicznej przestrzeni wewnętrznej, gdzie podstawowy konflikt rozgrywają się na tle sprzeczności własnej tożsamości i egzystencji bohaterów. Społeczna przestrzeń symboliczna „domu” w dramaturgii otwiera pole dla refleksji na temat tożsamości i pamięci sąsiadów, gości, przybyszy, którzy dzięki kreacjom artystycznym otrzymują głos podmiotu w polskim dyskursie publicznym. Globalny wymiar „świata”, w którym pojawiają się zarówno turyści, jak i emigranci, uchodźcy, wygnańcy czy uciekinierzy, projektuje egzystencję bohaterów nie na mapy geograficzne i polityczne, lecz na mapy mentalne, gdzie odbywa się spotkanie z samym sobą i własną alienacją.

Współczesna dramaturgia polska poruszająca temat obcości cieszy się popytem: jest wystawiana na scenach, drukowana w antologiach i czasopismach, tłumaczona i nagradzana na konkursach dramaturgicznych. Artykulacja emocyjna problemu obcości prowadzi ku refleksji społecznej i staje się narzędziem do analizy i interpretacji najbardziej palących wyzwań współczesności.

Olha MATSYUPA

31.03.17